

Оглядове досьє **щодо охорони здоров'я ветеранів війни: нормативно-правове регулювання** **та досвід окремих іноземних держав***

***Анотація.** Оглядове досьє присвячено аналізу нормативно-правового регулювання права на охорону здоров'я ветеранів війни та пріоритетним напрямом його забезпечення, зокрема розвитку реабілітаційної допомоги, охорони ментального (психічного) здоров'я та первинної медичної допомоги. Розглянуто основні нормативно-правові акти України з питань медичного забезпечення, реабілітації, протезування, надання психологічної допомоги та довготривалого медичного супроводу ветеранів.*

З метою визначення можливих напрямів подальшого вдосконалення заходів з охорони здоров'я ветеранів висвітлено досвід США, Канади, Австралії та Великої Британії.

***Ключові слова:** охорона здоров'я ветеранів, реабілітація, ментальне (психічне) здоров'я, первина медична допомога, доступ до медичних послуг.*

Вступ

За офіційними даними Міністерства у справах ветеранів України, станом на 01 травня 2026 року в державі налічувалося 2 014 623 ветерани війни. Серед них 1 471 193 особи мали статус учасника бойових дій, а 159 132 – статус особи з інвалідністю внаслідок війни¹. Така чисельність ветеранської спільноти та широкий спектр станів здоров'я, пов'язаних із наслідками участі в бойових діях, зумовлюють необхідність адаптації та подальшого розвитку системи охорони здоров'я. Ідеться про лікування наслідків поранень, травм і відновлення функціональних можливостей, профілактику захворювань, лікування хронічних станів, підтримку ментального здоров'я.

Поранення і травми, отримані під час бойових дій, у багатьох випадках потребують тривалого лікування, реконструктивних втручань, реабілітації, протезування та подальшого медичного спостереження. Збереження здоров'я ветеранів у довгостроковій перспективі також передбачає своєчасне виявлення та лікування захворювань, профілактичні заходи і доступ до медичних послуг. Це визначає необхідність формування комплексної та безперервної системи медичного супроводу, яка забезпечуватиме узгоджену взаємодію різних рівнів медичної допомоги, реабілітаційних послуг та психологічної підтримки.

Слід зазначити, що спроможність системи охорони здоров'я забезпечувати відповідні послуги залишається обмеженою. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), лише 4 % лікарень в Україні надають стаціонарну реабілітаційну допомогу, а 3 % закладів – засоби асистивних технологій, зокрема протези та коригувальні пристрої². Зазначені показники свідчать про необхідність подальшого розвитку реабілітаційної спроможності системи охорони здоров'я та розширення доступу до відповідних послуг.

¹ Чисельність ветеранів в Україні: аналіз регіонального розподілу. Вебсайт Національного інституту стратегічних досліджень. URL: <https://www.niss.gov.ua/news/statti/chyselnist-veteraniv-v-ukrayini-analiz-rehionalnoho-rozpodilu>

² Financing rehabilitation services in Ukraine: a situation assessment and policy options. URL: <https://www.who.int/europe/publications/i/item/WHO-EURO-2025-12703-52477-81012>

Дослідницькою службою Верховної Ради України підготовлено низку аналітичних та інформаційних матеріалів стосовно різних аспектів ветеранської політики, зокрема щодо законодавчого регулювання реабілітації військовослужбовців і ветеранів війни³; забезпечення права на охорону здоров'я ветеранів війни, запровадження заходів інклюзивності та безбар'єрності на рівні місцевих громад⁴.

Основна частина

Державна політика у сфері охорони здоров'я ветеранів спрямована на створення умов для збереження та відновлення їхнього здоров'я, забезпечення доступності медичної та реабілітаційної допомоги, підтримки ментального здоров'я та повноцінної інтеграції ветеранів у суспільство. Відповідні пріоритети визначені у Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року⁵, яка передбачає, зокрема, формування системи комплексної підтримки ветеранів, розвиток медичної та реабілітаційної допомоги, забезпечення доступу до послуг у сфері ментального здоров'я.

Подальший розвиток ветеранської політики окреслює зміну підходів до державної підтримки ветеранів та формування більш комплексної моделі їхнього супроводу. Міністерством у справах ветеранів України серед пріоритетів роботи на 2026–2027 роки визначено, зокрема, охорону здоров'я та відновлення ветеранів війни⁶. У межах цього напрямку планується забезпечення цілісного «маршруту» ветерана – від лікування та реабілітації до відновлення функціональних можливостей, створення безбар'єрного середовища та сприяння професійній реалізації. Окрему увагу приділено сімейній реабілітації та підтримці ветеранів з інвалідністю. Такий підхід орієнтований на узгодження медичного, реабілітаційного та соціального складників допомоги і забезпечення її безперервності після завершення військової служби.

Право ветеранів на охорону здоров'я регулюється низкою нормативно-правових актів, що встановлюють загальні гарантії у сфері охорони здоров'я і запроваджують спеціальні механізми соціального захисту ветеранів війни. Основним спеціальним актом у цій сфері є Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»⁷, яким передбачено низку гарантій щодо медичного забезпечення ветеранів, зокрема право на медичну допомогу, лікарські засоби, медичні вироби та допоміжні засоби реабілітації, а для окремих

³ Оглядове досьє щодо проблем законодавчого регулювання реабілітації військовослужбовців і ветеранів війни. Вебсайт Дослідницької служби Верховної Ради України. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/hum_social_policy/review_files-hsp/74582.html

⁴ Парламентське дослідження щодо забезпечення права на охорону здоров'я ветеранів війни, запровадження заходів інклюзивності та безбар'єрності на рівні місцевих громад. Вебсайт Дослідницької служби Верховної Ради України. URL: <https://research.rada.gov.ua/news/novyny/77866.html>

⁵ Стратегія ветеранської політики на період до 2030 року : Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.11.2024 № 1209-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-%D1%80#Text>

⁶ Віталій Кім представив ключові пріоритети ветеранської політики на 2026–2027 роки. Вебсайт Міністерства у справах ветеранів України. URL: <https://mva.gov.ua/prescenter/category/86-novini/vitaliy-kim-predstaviv-kluchovi-prioriteti-veteranskoi-politiki-na-20262027-roki>

⁷ Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22.10.1993 № 3551-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>

категорій – на медичне обстеження, зубопротезування та отримання медичної допомоги у відомчих закладах охорони здоров'я.

Крім того, окремі питання охорони здоров'я ветеранів війни регулюються, зокрема, законами України: «Основи законодавства України про охорону здоров'я»⁸, «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення»⁹, «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»¹⁰, «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я»¹¹, «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні»¹², «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні»¹³, «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні»¹⁴, «Про психіатричну допомогу»¹⁵, «Про систему громадського здоров'я»¹⁶, «Про соціальні послуги»¹⁷.

Важливим питанням у сфері охорони здоров'я ветеранів є запровадження нових підходів до організації медичної допомоги, реабілітації та протезування. Із цією метою Верховна Рада України 19 серпня 2026 року прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення права військовослужбовців, ветеранів та військовополонених, яких звільнено з полону, на належну медичну допомогу, реабілітацію, протезування»¹⁸. Таким чином, удосконалено механізми забезпечення безперервного лікування та реабілітації, зокрема закріплено можливість продовження реабілітаційних заходів у довготривалому періоді. Протезування та ортезування визначено складовими реабілітаційного маршруту, а за особою закріплено право обирати фахівця і суб'єкта, що надає відповідні послуги. Особа зі статусом ветерана війни має право самостійно придбавати допоміжні засоби реабілітації з подальшим отриманням компенсації їхньої вартості за рахунок коштів державного бюджету. Встановлено вимоги щодо професійного супроводу й навчання використання таких засобів та удосконалено механізми інформаційного забезпечення відповідних послуг, контролю їх якості та процедуру розгляду скарг. Крім того, визначено перехід до біопсихосоціальної моделі оцінювання функціонування

⁸ Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>

⁹ Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення: Закон України від 19.10.2017 № 2168-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text>

¹⁰ Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>

¹¹ Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я: Закон України від 03.12.2020 № 1053-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>

¹² Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21.03.1991 № 875-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>

¹³ Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 06.10.2005 № 2961-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>

¹⁴ Про систему охорони психічного здоров'я в Україні: Закон України від 15.01.2025 № 4223-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4223-20#Text>

¹⁵ Про психіатричну допомогу: Закон України від 22.02.2000 № 1489-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text>

¹⁶ Про систему громадського здоров'я: Закон України від 06.09.2022 № 2573-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2573-20#Text>

¹⁷ Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>

¹⁸ Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення права військовослужбовців, ветеранів та військовополонених, яких звільнено з полону, на належну медичну допомогу, реабілітацію, протезування: Закон України від 19.08.2026 № 4954-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4954-20#Text>

особи з використанням Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я. Сукупно ці зміни відображають перехід до більш персоналізованої моделі медичної та реабілітаційної допомоги, що враховує індивідуальні потреби особи, забезпечує право особи на вибір відповідного фахівця та розрахована на довготривалий характер процесу відновлення¹⁹.

Нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України та інших органів державної влади врегульовані окремі питання надання медичної допомоги ветеранам. Зокрема, постановою Кабінету Міністрів України затверджено Порядок надання медичної допомоги в закладах охорони здоров'я Міністерства оборони, Служби безпеки, Служби зовнішньої розвідки, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, Міністерства внутрішніх справ, інших центральних органів виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями, особам, визначеним пунктами 7, 11–14 частини другої статті 7 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»²⁰. Зазначеним Порядком встановлено спеціальний механізм надання безоплатної медичної допомоги особам з інвалідністю внаслідок війни. Медична допомога таким особам надається у відомчих закладах охорони здоров'я відповідних органів, переважно за місцем перебування на медичному обліку на момент звільнення зі служби, а для окремих категорій – за зареєстрованим або фактичним місцем проживання. Документом також визначено умови отримання медичної допомоги, порядок направлення особи для отримання медичної допомоги, перелік необхідних документів і джерела фінансування цієї допомоги.

Порядок реалізації програми державних гарантій медичного обслуговування населення у 2026 році²¹ визначає особливості надання медичних послуг у межах програми медичних гарантій. Зокрема, передбачено надання екстреної, первинної, спеціалізованої та паліативної медичної допомоги, реабілітації у сфері охорони здоров'я, а також реімбурсацію визначених лікарських засобів і медичних виробів. Зазначений документ створює загальні механізми фінансового забезпечення медичної допомоги, якими користуються ветерани як пацієнти, поряд із передбаченими для них спеціальними гарантіями.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про впорядкування безоплатного та пільгового відпуску лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування окремих груп населення та за певними категоріями

¹⁹ Рада підтримала нові гарантії реабілітації та протезування захисників. URL: <https://bukvy.org/rada-pidtrymala-novi-garantiyi-reabilitatsiyi-ta-protezuвання-zahysnykiv/>

²⁰ Порядок надання медичної допомоги в закладах охорони здоров'я Міністерства оборони, Служби безпеки, Служби зовнішньої розвідки, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, Міністерства внутрішніх справ, інших центральних органів виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями, особам, визначеним пунктами 7, 11-14 частини другої статті 7 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 № 150. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/150-2022-%D0%BF#Text>

²¹ Порядок реалізації програми державних гарантій медичного обслуговування населення у 2026 році: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 31.12.2025 № 1808. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1808-2025-%D0%BF#n52>

захворювань»²² ветерани війни належать до категорій осіб, які мають право на безоплатне або пільгове отримання лікарських засобів за рецептами лікарів під час амбулаторного лікування.

Порядок організації надання реабілітаційної допомоги у сфері охорони здоров'я²³, зокрема, визначає організацію надання реабілітаційної допомоги у сфері охорони здоров'я особам з обмеженнями повсякденного функціонування та особам з інвалідністю. Реабілітаційна допомога надається протягом гострого, післягострого та довготривалого періодів різними надавачами, зокрема у стаціонарних, амбулаторних умовах, у закладах охорони здоров'я територіальних громад та за місцем проживання. Передбачено функціонування мультидисциплінарних реабілітаційних команд, формування реабілітаційного маршруту та індивідуального реабілітаційного плану. Відповідними положеннями встановлено рівні інтенсивності реабілітації (Рис. 1):

Рис. 1.

Визначено вимоги до обсягу реабілітаційних послуг та передбачено застосування доказових методів і відповідних протоколів.

Порядком здійснення реабілітаційних заходів²⁴ визначено механізм здійснення реабілітаційних заходів із надання комплексних реабілітаційних (абілітаційних) послуг особам з інвалідністю та іншим визначеним законодавством категоріям, зокрема на підставі висновків лікарсько-консультативних комісій. Передбачено можливість проходження реабілітації у державних, комунальних та приватних реабілітаційних закладах, а також право вільного вибору закладу охорони здоров'я. Реабілітаційні заходи мають комплексний характер і охоплюють медичний, психологічний, фізичний, професійний, трудовий, фізкультурно-спортивний та соціально-побутовий складники.

З метою встановлення єдиного підходу до визначення змісту базового об'єму реабілітаційних послуг затверджено Державний типовий план реабілітації осіб з обмеженнями повсякденного функціонування²⁵. Типовий план містить базовий перелік заходів із реабілітації у сфері охорони здоров'я і використовується мультидисциплінарною реабілітаційною командою під час

²² Про впорядкування безоплатного та пільгового відпуску лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування окремих груп населення та за певними категоріями захворювань : постанова Кабінету Міністрів України від 17.08.1998 № 1303. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1303-98-%D0%BF#Text>

²³ Порядок організації надання реабілітаційної допомоги у сфері охорони здоров'я : Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 03.11.2021 № 1268. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1268-2021-%D0%BF#Text>

²⁴ Порядок здійснення реабілітаційних заходів : Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 19.01.2022 № 31. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/31-2022-%D0%BF#Text>

²⁵ Державний типовий план реабілітації осіб з обмеженнями повсякденного функціонування : Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2022 № 1462. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1462-2022-%D0%BF#Text>

складення індивідуального плану реабілітації для забезпечення надання реабілітаційної допомоги у сфері охорони здоров'я особам з обмеженнями повсякденного функціонування протягом гострого, післягострого та довготривалого реабілітаційних періодів у реабілітаційних закладах, реабілітаційних відділеннях, підрозділах закладів охорони здоров'я та за їх межами незалежно від форми власності та організаційно-правової форми. Такі заклади повинні мати ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, що передбачає право здійснення реабілітації у сфері охорони здоров'я.

Згідно з Порядком забезпечення допоміжними засобами реабілітації (технічними та іншими засобами реабілітації) осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення і виплати грошової компенсації вартості за самостійно придбані такі засоби²⁶ до допоміжних засобів реабілітації належать, зокрема: протезно-ортопедичні вироби; засоби для особистої рухомості, переміщення та підйому; крісла колісні; засоби для самообслуговування та спілкування.

Забезпечення здійснюється відповідно до визначеної потреби особи. Окремі категорії, зокрема ветерани війни та військовослужбовці, мають право на отримання відповідних засобів на умовах, установлених законодавством. Передбачено право самостійного придбання необхідного засобу з подальшим отриманням грошової компенсації його вартості.

Порядком протезування та ортезування виробами підвищеної функціональності за новітніми технологіями та технологіями виготовлення, які відсутні в Україні, та / або спеціальними виробами для занять спортом окремих категорій осіб, які втратили функціональні можливості кінцівки або кінцівок²⁷ визначено механізм безоплатного забезпечення учасників бойових дій сучасними протезами та ортезами підвищеної функціональності, технології виготовлення яких відсутні в Україні, а також спеціальними виробами для занять спортом. Такі вироби можуть отримуватися в Україні і за кордоном. Грошова допомога, пов'язана з безоплатним забезпеченням протезування та/або ортезування виробами підвищеної функціональності за технологіями виготовлення, які відсутні в Україні, учасника бойових дій включає оплату витрат на проїзд, проживання та харчування за кордоном.

Для надання безоплатної психологічної допомоги ветеранам війни, особам, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членам їхніх сімей, постраждалим учасникам Революції Гідності, членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни та Захисників і Захисниць України, а також, на період воєнного

²⁶ Порядок забезпечення допоміжними засобами реабілітації (технічними та іншими засобами реабілітації) осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення і виплати грошової компенсації вартості за самостійно придбані такі засоби : Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 05.04.2012 № 321 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 07.12.2023 № 1306). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/321-2012-%D0%BF#Text>

²⁷ Порядок протезування та ортезування виробами підвищеної функціональності за новітніми технологіями та технологіями виготовлення, які відсутні в Україні, та/або спеціальними виробами для занять спортом окремих категорій осіб, які втратили функціональні можливості кінцівки або кінцівок : Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 № 518 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 04.11.2020 № 1053). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/518-2014-%D0%BF#Text>

стану та протягом трьох місяців після його припинення або скасування, окремим категоріям військовослужбовців та працівників силових структур і членам їхніх сімей затверджено Порядок та умови надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їхніх сімей та деяким іншим категоріям осіб²⁸. Документ визначає, зокрема, мету, види, форми та обсяги психологічної допомоги, принципи її надання, а також встановлює три рівні допомоги:

- перший рівень – включає соціально-психологічну підтримку та надання соціальних послуг, зокрема соціального супроводу, соціальної адаптації, консультування;
- другий рівень – включає послуги з кризового психологічного втручання, психологічної діагностики, психоедукації (психологічна просвіта та інформування), психотерапії тощо;
- третій рівень – включає комплексну медико-психологічну допомогу, яку надає мультидисциплінарна команда.

Кабінетом Міністрів України 23 жовтня 2025 року затверджено Порядок реалізації експериментального проєкту щодо надання послуг з довготривалого медичного догляду окремим категоріям осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України²⁹. Метою експериментального проєкту є надання послуг з довготривалого медичного догляду окремим категоріям осіб з урахуванням їх специфічних потреб, а також оцінка надання послуг. Розробником згаданого експериментального проєкту є Міністерство у справах ветеранів України. Проєкт спрямований на підсилення спроможностей медичних закладів у наданні допомоги тим особам, які через тяжкі поранення, травми або захворювання потребують постійної підтримки – медичної, реабілітаційної та соціальної.

З метою медичного обслуговування ветеранів війни з урахуванням їхніх специфічних потреб затверджено Порядок реалізації експериментального проєкту щодо надання розширених послуг з первинної медичної допомоги окремим категоріям осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України³⁰.

Метою проєкту є визначення обсягу та порядку надання розширених послуг з первинної медичної допомоги, а також оцінка їх якості, доступності та ефективності. Право на безоплатне отримання таких послуг поширюється на учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни. Надання послуг здійснюється закладами охорони здоров'я незалежно від форми власності та

²⁸ Порядок та умови надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб : Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29.11.2022 № 1338 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 04.12.2023 № 1270). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1338-2022-%D0%BF#Text>

²⁹ Порядок реалізації експериментального проєкту щодо надання послуг з довготривалого медичного догляду окремим категоріям осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України : Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23.10.2025 № 1365. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1365-2025-%D0%BF#Text>

³⁰ Порядок реалізації експериментального проєкту щодо надання розширених послуг з первинної медичної допомоги окремим категоріям осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України : Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 04.02.2025 № 140. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/140-2025-%D0%BF#Text>

фізичними особами – підприємцями, які уклали відповідний договір з Національною службою здоров'я України (далі – НСЗУ) за рахунок коштів державного бюджету. Умовою реалізації проєкту є використання електронної системи охорони здоров'я, до якої вносяться відомості про надані послуги, на підставі яких здійснюється оплата цих послуг.

Особливістю проєкту є розширення переліку послуг, що виходить за межі традиційного первинного медичного обслуговування та орієнтований на наслідки для здоров'я бойових дій. Перелік включає: індивідуальне планування медичного спостереження; розширений скринінг посттравматичного стресового розладу (далі – ПТСР), гіпертонічної хвороби та хронічного больового синдрому; надання психологічної допомоги, лікування хронічних станів і наслідків бойових травм; надання консультацій профільних спеціалістів; участь у реабілітації та лікуванні захворювань опорно-рухової системи. Фінансування здійснюється НСЗУ.

Затверджений Кабінетом Міністрів України Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання окремих медичних послуг деяким категоріям громадян³¹ установлює механізм використання коштів державного бюджету за бюджетною програмою «Надання окремих медичних послуг деяким категоріям громадян». У чинній редакції, яка застосовується з 1 січня 2026 року, програма охоплює три основні напрями (Рис. 2):

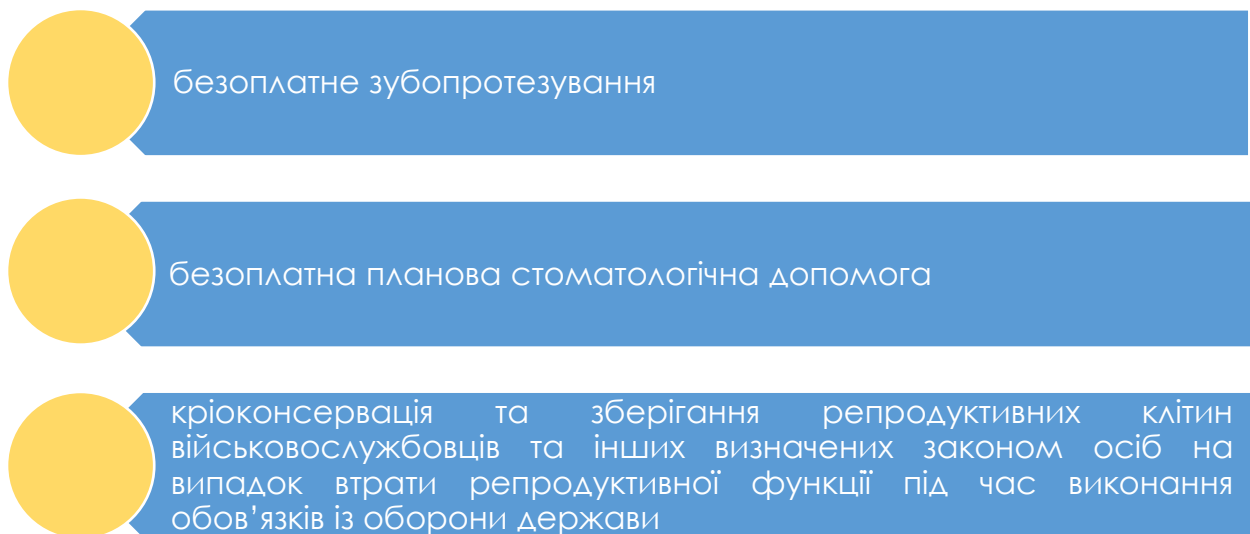

Рис. 2.

Головним розпорядником коштів і відповідальним виконавцем бюджетної програми визначено Міністерство охорони здоров'я України, а розпорядником коштів нижчого рівня є НСЗУ. Таким чином, фінансування побудоване за моделлю, згідно з якою держава виділяє бюджетні кошти, НСЗУ укладає договори з надавачами медичних послуг та здійснює оплату фактично наданих послуг у межах визначених тарифів і вартості договору.

11 лютого 2026 року затверджено Порядок реалізації експериментального проєкту щодо надання послуг із медико-психологічного супроводу окремим

³¹ Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання окремих медичних послуг деяким категоріям громадян : Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 11.02.2025 № 156. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-2025-%D0%BF#Text>

категоріям осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і мають розлади, що виникли внаслідок вживання психоактивних речовин, включаючи алкоголь³². Установлено, що супровід передбачає комплекс медичних, психологічних, психотерапевтичних, освітніх і соціальних заходів, спрямованих на формування мотивації до здорового способу життя, профілактику рецидивів, відновлення соціальної адаптації та психоемоційну підтримку. Послуги надаються на добровільних засадах, індивідуально або в групах, за самозверненням або направленням медичних працівників, фахівців із супроводу ветеранів чи представників ветеранських просторів. Надання послуг здійснюється у три етапи із застосуванням науково-доказових методів, зокрема мотиваційного інтерв'ю, когнітивно-поведінкової та сімейної терапії, травма-орієнтованого підходу і профілактики рецидивів. Координатором проєкту є Міністерство у справах ветеранів України, а фінансування здійснюється за рахунок коштів державного бюджету та інших не заборонених законодавством джерел. У межах експерименту передбачено охопити 200 осіб у 2026 році та 500 осіб у 2027 році.

Кабінетом Міністрів України у листопаді 2025 року затверджено Порядок реалізації експериментального проєкту щодо надання послуг з корекції рубцевих змін шкіри після травм, опіків окремим категоріям осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України³³. Порядком передбачено безоплатне надання послуг з корекції рубцевих змін шкіри, у тому числі із застосуванням сучасних лазерних технологій, визначено категорії отримувачів та вимоги до суб'єктів їх надання, а також встановлено механізм відшкодування вартості послуг за рахунок коштів державного бюджету. У 2026 році проєктом передбачено охопити 252 особи.

Окремі положення щодо охорони здоров'я ветеранів конкретизуються в нормативно-правових актах центральних органів виконавчої влади. Так, нормативні акти Міністерства охорони здоров'я України (далі – МОЗ України), Міністерства оборони України та Міністерства у справах ветеранів України регулюють питання медичного забезпечення, реабілітації та психологічної допомоги ветеранам.

Наказом МОЗ України від 16 листопада 2022 року № 2083 затверджено Порядок організації надання реабілітаційної допомоги на реабілітаційних маршрутах³⁴, яким визначається етапність допомоги протягом гострого, післягострого та довготривалого реабілітаційних періодів, критерії переходу між етапами, функціонування мультидисциплінарної реабілітаційної команди та

³² Порядок реалізації експериментального проєкту щодо надання послуг із медико-психологічного супроводу окремим категоріям осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і мають розлади, що виникли внаслідок вживання психоактивних речовин, включаючи алкоголь : Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 11.02.2026 № 195. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195-2026-%D0%BF#Text>

³³ Порядок реалізації експериментального проєкту щодо надання послуг з корекції рубцевих змін шкіри після травм, опіків окремим категоріям осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України : Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 26.11.2025 № 1610. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1610-2025-%D0%BF#Text>

³⁴ Порядок організації надання реабілітаційної допомоги на реабілітаційних маршрутах : Затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 16.11.2022 № 2083. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1516-22#Text>

формування індивідуального реабілітаційного плану. Порядок поширюється на осіб з обмеженнями повсякденного функціонування, у тому числі внаслідок поранень і травм, пов'язаних зі збройною агресією, і є основним інструментом побудови реабілітаційного маршруту ветерана у закладах охорони здоров'я.

Наказом МОЗ України від 23 липня 2024 року № 1291³⁵ затверджено Перелік закладів охорони здоров'я, в яких надається реабілітаційна допомога при травмах спинного мозку постраждалим внаслідок збройної агресії російської федерації. Цей перелік інтегровано до реабілітаційних маршрутів.

Порядком призначення медичних виробів та допоміжних засобів реабілітації³⁶ уніфіковано підходи до призначення протезів, ортезів та інших допоміжних засобів реабілітації лікарями та мультидисциплінарними реабілітаційними командами. Окремо врегульовано доступ до ендопротезування. Наказом МОЗ України від 26 грудня 2024 року № 2180 «Деякі питання функціонування електронної черги з ендопротезування пацієнтів»³⁷ запроваджено електронну чергу, яка є інструментом для реалізації права на безоплатне першочергове ендопротезування учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни та окремих категорій ветеранів. Для фіксації потреби в постійному сторонньому догляді, у тому числі після тяжких травм і за наявності когнітивних порушень, затверджено форму первинної облікової документації³⁸.

Наказом МОЗ України від 13 грудня 2023 року № 2118 затверджено Порядок надання психосоціальної допомоги та психосоціальних послуг щодо питань психічного здоров'я, у тому числі щодо запобігання суїциду і психосоціального компонента реабілітації ветеранів війни та інших груп населення, а також переліки психосоціальних послуг, валідних методів психологічної діагностики та методів психотерапії з доведеною ефективністю³⁹. Порядок визначає механізм організації допомоги, вимоги до надавачів і зміст послуг, орієнтованих, зокрема, на наслідки участі в бойових діях, перебування в полоні та психологічну травму.

Порядок надання первинної медичної допомоги⁴⁰ визначає завдання, конкретизує зміст і встановлює вимоги щодо організації та забезпечення надання первинної медичної допомоги.

³⁵ Перелік закладів охорони здоров'я, в яких надається реабілітаційна допомога при травмах спинного мозку постраждалим внаслідок збройної агресії російської федерації : Затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 23.07.2024 № 1291. URL: <https://moz.gov.ua/uk/decrees/nakaz-moz-ukrayini-vid-23-07-2024-1291-pro-zatverdzhennya-pereliku-zakladiv-ohoroni-zdorov-ya-v-yakih-nadayetsya-reabilitacijna-dopomoga-pri-travmah-spinnogo-mozku-postrazhdalim-vnaslidok-zbrojnoyi-agresiyi-rosijskoyi-federaciyi>

³⁶ Порядок призначення медичних виробів та допоміжних засобів реабілітації та змін до деяких наказів Міністерства охорони здоров'я України : Затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 20.10.2025 № 1598. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1564-25#Text>

³⁷ Деякі питання функціонування електронної черги з ендопротезування пацієнтів : Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 26.12.2024 № 2180. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-25#Text>

³⁸ Про затвердження форм первинної облікової документації та інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я : Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 09.03.2021 № 407. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0510-21#Text>

³⁹ Про організацію надання психосоціальної допомоги населенню : Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 13.12.2023 № 2118. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0126-24#Text>

⁴⁰ Порядок надання первинної медичної допомоги : Затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 19.03.2018 № 504. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0348-18#Text>

Наказами Міністерства оборони України врегульовано питання медичного забезпечення військовослужбовців, проведення військово-лікарської експертизи, організації лікування та реабілітації, а також документування поранень, травм і захворювань та їх наслідків. Зокрема, Інструкцією про організацію санаторно-курортного лікування, медичної та медико-психологічної реабілітації у Збройних Силах України⁴¹ встановлено порядок забезпечення санаторно-курортним лікуванням, медичною та медико-психологічною реабілітацією військовослужбовців Збройних Сил України, ветеранів військової служби, ветеранів війни, членів їхніх сімей та інших пільгових категорій. Документ регулює відбір осіб, направлення, організацію допомоги у відомчих санаторно-курортних і реабілітаційних закладах.

Для осіб, звільнених із полону, запроваджено спеціальні реінтеграційні заходи. Так, Порядок організації реінтеграційних заходів зі звільненими оборонцями України в системі Міністерства оборони України⁴² визначає обов'язкове проходження відповідних заходів у центрах реінтеграції, де надаються медична, реабілітаційна та психологічна допомога. Метою заходів є відновлення фізичного та психічного здоров'я, працездатності й соціальної активності, а також забезпечення можливості продовження служби.

Процедура проведення психологічної реабілітації військовослужбовців Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту, які мають статус учасника бойових дій та прирівняних до них осіб, здійснюється відповідно до Положення про психологічну реабілітацію військовослужбовців Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту⁴³. Документ орієнтований на збереження або відновлення фізичного та психічного здоров'я військовослужбовців, зниження частоти й тяжкості наслідків перенесених бойових психічних травм.

У 2025 році затверджено Основні засади збереження психічного здоров'я особового складу в системі Міністерства оборони України та Операційний план заходів з їх реалізації у 2025–2027 роках⁴⁴. Визначено стратегічні цілі:

- формування єдиної системи підтримки психічного здоров'я;
- укомплектування посад військових психологів, запуск кризових цифрових сервісів;

⁴¹ Інструкція про організацію санаторно-курортного лікування, медичної та медико-психологічної реабілітації у Збройних Силах України : Затверджено наказом Міністерства оборони України від 04.11.2016 № 591. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1538-16#Text>

⁴² Порядок організації реінтеграційних заходів зі звільненими оборонцями України в системі Міністерства оборони України : Затверджено наказом Міністерства оборони України від 09.10.2025 № 671. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1767-25#Text>

⁴³ Про психологічну реабілітацію військовослужбовців Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту, які брали участь в антитерористичній операції, здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях чи виконували службові (бойові) завдання в екстремальних умовах : Затверджено наказом Міністерства оборони України від 09.12.2015 № 702. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0237-16#Text>

⁴⁴ Про затвердження Основних засад збереження психічного здоров'я особового складу в системі Міністерства оборони України та Операційного плану заходів з їх реалізації у 2025–2027 роках : Наказ Міністерства оборони України від 08.10.2025 № 668. URL: <https://mod.gov.ua/diyalnist/normativno-pravova-baza/nakaz-ministerstva-oboroni-ukrayini-vid-08-10-2025-668-pro-zatverdzhennya-osnovnih-zasad-zberezhennya-psihihnogo-zdorov-ya-osobovogo-skladu-v-sistemi-ministerstva-oboroni-ukrayini-ta-operacijnogo-planu-zahodiv-z-yih-realizacziyi-u-2025-2027-rokah>

➤ залучення цивільних фахівців.

На виконання згаданого наказу затверджено Порядок організації психологічної допомоги в системі Міністерства оборони України⁴⁵, яким уніфіковано засади надання психологічної та психосоціальної допомоги військовослужбовцям, передбачено заходи кризового втручання (діагностику, консультування, декомпресію, корекцію), а також можливість залучення цивільних психологів.

Відповідними наказами Міністерства у справах ветеранів України врегульовано питання організації роботи фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб, визначено професійні вимоги до цих фахівців, їхні функціональні обов'язки, а також встановлено порядок відбору і документального забезпечення їхньої діяльності⁴⁶.

Досвід іноземних держав щодо деяких аспектів охорони здоров'я ветеранів.

Досвід іноземних держав щодо організації реабілітації ветеранів свідчить про тенденцію поступового переходу від переважно епізодичного надання медичної допомоги ветеранам війни до безперервного процесу їхнього відновлення. Реабілітація розпочинається на ранніх етапах лікування та продовжується після завершення перебування особи в закладі охорони здоров'я. Зміст і тривалість реабілітації визначаються з урахуванням функціонального стану та індивідуальних потреб ветерана. Зазначений підхід застосовується, зокрема, у ***США, Канаді, Великій Британії, Австралії***, де реабілітаційна допомога ветеранам охоплює різні етапи – від лікування гострих станів та раннього відновлення до амбулаторної допомоги і підтримки після повернення до цивільного життя.

У ***США*** організація реабілітаційної допомоги ветеранам має міждисциплінарний характер і включає фізичну терапію, ерготерапію, відновлення мовлення й слуху, відновлення порушеного зору, протезування та ортезування, а також заходи фізкультурно-спортивного та рекреаційного спрямування. Спеціалізовані програми запроваджені для ветеранів з ампутаціями, черепно-мозковими травмами, порушеннями зору та політравмами. Це дає змогу поєднувати різні види реабілітаційних послуг відповідно до характеру порушень та індивідуальних потреб ветерана⁴⁷. Організацію цих послуг забезпечує Служба реабілітації та протезування Міністерства у справах ветеранів США, яка формує відповідну політику і запроваджує програми. Такий підхід забезпечує комплексне надання допомоги з урахуванням різних станів здоров'я та потреб ветеранів і орієнтований на відновлення їхнього здоров'я та якості життя.

У ***Великій Британії*** застосовується спеціалізований підхід до організації медичної допомоги ветеранам. Зокрема, діє служба NHS

⁴⁵ Порядок організації психологічної допомоги в системі Міністерства оборони України : Затверджено наказом Міністерства оборони України від 11.11.2025 № 768. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1930-25#Text>

⁴⁶ Про затвердження професійного стандарту «Фахівець із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб» : Наказ Міністерства у справах ветеранів України від 31.12.2024 № 508. URL: <https://mva.gov.ua/pro-zatverdzhennya-profesiynogo-standartu-fahivets-iz-suprovodu-veteraniv-viyni-ta-demobilizovanih-osib>

⁴⁷ Rehabilitation and Prosthetic Services. URL: <https://www.rehab.va.gov/index.asp>

Op RESTORE – Veterans’ Physical Health and Wellbeing Service⁴⁸, яка забезпечує ветеранам доступ до медичної допомоги у зв’язку з фізичними захворюваннями та станами, пов’язаними з військовою службою. Допомога організовується з урахуванням історії захворювання та поточних потреб ветерана. На основі індивідуального плану визначається необхідний обсяг підтримки та залучаються фахівці, які мають відповідний досвід роботи. Направлення до Op RESTORE надається сімейним лікарем.

У **Канаді** реабілітація ветеранів передбачає лікування і терапевтичні заходи з метою подолання або пристосування до наслідків захворювань і травм, пов’язаних із військовою службою. Реабілітаційні послуги можуть включати фізичну та інші види терапії, необхідні для відновлення функціональних можливостей і підтримання ветерана у цивільному житті⁴⁹. Окрему увагу приділено ветеранам із хронічним болем. Так, Центр передового досвіду з лікування хронічного болю канадських ветеранів⁵⁰ розробляє необхідні програми і проводить інформаційні заходи для ветеранів, осіб, які здійснюють за ними догляд, та медичних працівників.

В **Австралії** застосовується персоніфікований підхід до реабілітації ветеранів, що враховує фізичні, психосоціальні та професійні потреби конкретної особи. Після оцінювання потреб ветерана консультантом з реабілітації розробляється індивідуальний план, який може охоплювати медичний супровід, заходи для підтримання самостійності та соціальної активності, а також професійну реабілітацію – оцінювання навичок, сприяння працевлаштуванню, професійне навчання та набуття нових навичок⁵¹. Контроль за реалізацією плану здійснює консультант з реабілітації, який підтримує ветерана, забезпечує виконання визначених заходів, відстежує досягнення поставлених цілей та за потреби вносить зміни до плану.

Зауважимо, що сучасною тенденцією розвитку реабілітаційної допомоги ветеранам є застосування цифрових, дистанційних і роботизованих технологій, які доповнюють традиційні методи відновлення. Наприклад, у **США** реалізуються програми із застосуванням віртуальної реальності для фізичної та нейрореабілітації, контролю хронічного болю та підтримки психічного здоров’я ветеранів, а телереабілітація використовується для продовження реабілітаційних заходів і забезпечення доступу до спеціалізованої допомоги незалежно від місця проживання⁵².

Цікавим є досвід використання роботизованих технологій у реабілітації ветеранів. Зокрема, у закладах охорони здоров’я використовуються роботизовані екзоскелети для відновлення навичок ходьби у ветеранів із травмами спинного мозку та іншими неврологічними порушеннями. У Центрі робототехніки та

⁴⁸ Access Op RESTORE: The Veterans Physical Health and Wellbeing Service. URL: <https://www.gov.uk/veteran-support-organisations/access-op-restore-the-veterans-physical-health-and-wellbeing-service>

⁴⁹ Physical health and wellness. URL: <https://www.veterans.gc.ca/en/mental-and-physical-health/physical-health-and-wellness>

⁵⁰ Chronic Pain Centre of Excellence for Canadian Veterans. URL: <https://www.veterans.gc.ca/en/mental-and-physical-health/physical-health-and-wellness/chronic-pain-centre-excellence-canadian-veterans>

⁵¹ DVA rehabilitation. URL: <https://www.dva.gov.au/what-we-help-with/social-support/dva-rehabilitation>

⁵² RelieVRx offers hope for Veterans with chronic pain. URL: <https://news.va.gov/144672/relievrx-offers-hope-veterans-chronic-pain/>

передових технологій у Тампі функціонує програма ходьби з використанням екзоскелету (Exoskeleton-Assisted Ambulation Program), у межах якої екзоскелети використовуються як доповнення до інших реабілітаційних заходів, а для окремих ветеранів передбачається можливість їх використання у домашніх умовах⁵³.

У **Великій Британії** Національний реабілітаційний центр (NHS) використовує роботизовані пристрої для відновлення ходи, рухів верхніх кінцівок, координації та виконання повсякденних дій, а також технології телереабілітації для продовження занять після повернення пацієнта додому⁵⁴.

Відновлення ментального здоров'я ветеранів є складником медичної та соціальної підтримки. Досвід окремих іноземних держав свідчить про розвиток спеціалізованих підходів до охорони психічного здоров'я ветеранів, які поєднують раннє виявлення таких станів, надання психологічної допомоги, психотерапію, медикаментозне лікування та подальше спостереження. Наприклад, у **США** допомога ветеранам із ментальними розладами включає спеціалізоване оцінювання та лікування ПТСР, депресії, тривожних розладів та інших станів. Доказовими методами лікування ПТСР, які мають високий рівень рекомендацій, є пролонгована експозиційна терапія, когнітивно-процесуальна терапія та EMDR-терапія⁵⁵.

У **Канаді** функціонує мережа спеціалізованих клінік з лікування ПТСР та інших ментальних розладів, пов'язаних із військовою службою (Operational Stress Injury Clinics, OSI)⁵⁶. Клініки надають ветеранам очні та дистанційні послуги з оцінювання, лікування та психологічної підтримки. Допомогу забезпечують міждисциплінарні команди фахівців з урахуванням індивідуальних потреб ветерана.

Поряд із клінічними послугами застосовуються додаткові заходи психологічної допомоги. Зокрема, допомога за принципом «рівний – рівному» дає змогу ветеранам отримувати підтримку від осіб із власним досвідом військової служби. Для самостійного опрацювання проблем ментального здоров'я використовується мобільний застосунок OSI Connect, що містить інформаційні матеріали та засоби самопомоги щодо ПТСР, депресії, порушень сну, управління стресом тощо⁵⁷.

В **Австралії** запроваджено спеціалізовані програми, спрямовані на збереження та відновлення ментального здоров'я ветеранів. Зокрема, у межах програми «Відновлення після травм» (Trauma Recovery Programs)⁵⁸ ветеранам надається спеціалізоване лікування ПТСР, що включає індивідуальні та групові форми терапії. Поряд із цим програма Open Arms забезпечує ветеранам і членам

⁵³ Spinal Cord Injury Center. URL: https://www.va.gov/tampa-health-care/programs/spinal-cord-injury-center/?utm_source

⁵⁴ The National Rehabilitation Centre. URL: <https://nationalrehabilitationcentre.nhs.uk/>

⁵⁵ PTSD: National Center for PTSD. URL: <https://www.ptsd.va.gov/>

⁵⁶ OSI Clinics. URL: https://www.veterans.gc.ca/en/mental-and-physical-health/mental-health-and-wellness/assessment-and-treatment/osi-clinics?utm_source

⁵⁷ Operational Stress Injury Social Support (OSISS) services. URL: https://www.canada.ca/en/department-national-defence/services/benefits-military/health-support/casualty-support/peer-support/osiss.html?utm_source

⁵⁸ Trauma Recovery Program information for health providers and hospitals. URL: <https://www.dva.gov.au/providers/information-for-gps-other-primary-care-providers/mental-health-programs-overview/trauma-recovery-program-information-for-health-providers-and-hospitals>

їхніх сімей психологічне консультування, участь у групових програмах та інші види психологічної допомоги⁵⁹.

Окрему увагу приділено фінансовому забезпеченню послуг з охорони психічного здоров'я ветеранів. З 01 липня 2026 року передбачено додаткове фінансування для лікарів загальної практики та психіатрів, які надають послуги ветеранам. Оновлений механізм фінансування охоплює триваліші консультації, складання та перегляд планів лікування, а також координацію подальшого надання послуг ветеранам⁶⁰.

Важливим напрямом удосконалення медичної допомоги ветеранам є посилення ролі первинної ланки, зокрема у своєчасному виявленні проблем зі здоров'ям, визначенні подальшого маршруту пацієнта та координації необхідних послуг. Так, у **Канаді** первинна медична допомога ветеранам переважно інтегрована до загальної системи охорони здоров'я, однак для ветеранів передбачена спеціальна процедура доступу до неї. Наприклад, Служба телемедицини для сімей ветеранів (The Veteran Family Telemedicine Service)⁶¹ забезпечує безоплатний доступ до первинної медичної допомоги в дистанційному форматі на період пошуку постійного сімейного лікаря. Також функціонують мережі сімейних лікарів, орієнтовані на ветеранів та членів їхніх сімей⁶². Додаткове медичне забезпечення надається через систему пільг Міністерства у справах ветеранів, яка охоплює, зокрема, фізіотерапію, протезування та послуги у сфері психічного здоров'я⁶³.

В **Австралії** первинна медична допомога ветеранам надається переважно через мережу лікарів загальної практики (GP), а доступ до медичних послуг та їх оплата здійснюються Департаментом у справах ветеранів (DVA) у межах відповідних програм медичного забезпечення ветеранів⁶⁴. Доступ до медичної допомоги відбувається, зокрема, на підставі медичних карток ветеранів (Рис. 3):

⁵⁹ Open Arms. URL: <https://www.openarms.gov.au/>

⁶⁰ New mental health incentives for GPs and psychiatrists treating veterans. URL: https://www.dva.gov.au/providers/provider-news/new-mental-health-incentives-for-gps-and-psychiatrists-treating-veterans?utm_source

⁶¹ Telemedicine service. URL: <https://veterans.gc.ca/en/families-and-caregivers/health-programs-and-services/telemedicine-service>

⁶² New guide supports family physicians in caring for Canada's Veteran population. URL: <https://www.cfpc.ca/en/news-and-events/news-events/news-events/news-releases/2022/new-guide-supports-family-physicians-in-caring-for>

⁶³ Systemic Barriers and Policy Solutions: Reforming Veteran Home Care in Canada. URL: <https://utppublishing.com/doi/full/10.3138/jmvfh-2025-0081>

⁶⁴ Find support and services for veterans and families of veterans. URL: <https://www.dva.gov.au/>

Картка ветерана для лікування певних захворювань (Біла картка ветерана) - особа має право на послуги з лікування психічних розладів, злоякісних новоутворень, туберкульозу легень

Картка ветерана для всіх захворювань (Золота картка ветерана)- особа має право на послуги з лікування всіх захворювань

Картка ветерана (Помаранчева картка ветерана) - надає особі доступ до пільг на рецепти, засобів для догляду за ранами та харчових добавок

Рис. 3.

Програма Перевірка здоров'я ветеранів (Veterans' Health Check)⁶⁵ передбачає комплексне профілактичне медичне обстеження ветеранів лікарем загальної практики. Програма спрямована на раннє виявлення проблем із фізичним і ментальним здоров'ям, визначення подальшого лікування та, за потреби, направлення до інших медичних працівників або відповідних програм підтримки. Військовослужбовці, звільнені зі служби, мають право на одноразове обстеження, а ветерани війни, звільнені з військової служби з 1 липня 2019 року, – на щорічне проходження обстеження протягом визначеного періоду. Обстеження є безоплатним для ветеранів, які користуються ветеранською карткою.

Висновки

Аналіз нормативно-правового регулювання і практики організації медичної допомоги ветеранам в Україні свідчить про формування розгалуженої системи медичного, реабілітаційного та психологічного забезпечення, яка поступово удосконалюється. Нормативно-правовими актами врегульовані питання надання первинної та спеціалізованої медичної допомоги, реабілітації, протезування, психологічної допомоги, довготривалого медичного догляду та окремих видів спеціалізованих послуг.

Досвід **США, Канади, Австралії та Великої Британії** демонструє спільні підходи, зокрема щодо надання первинної медичної допомоги, раннього виявлення проблем зі здоров'ям, безперервності супроводу, індивідуального планування допомоги, координації залучення різних фахівців і послуг, а також використання спеціалізованих програм для ветеранів. Важливими є проходження профілактичних оглядів, надання спеціалізованої допомоги,

⁶⁵ Veterans' Health Check. URL: <https://www.dva.gov.au/what-we-help-with/health-support/veterans-health-check>

зокрема щодо ментального здоров'я, реабілітації, супроводу ветерана, адаптації до цивільного життя.

На нашу думку, вдосконалення системи охорони здоров'я ветеранів варто спрямувати на формування цілісної, безперервної та персоналізованої моделі медичного супроводу. Із цією метою доцільним вбачається удосконалення механізмів надання первинної медичної допомоги щодо профілактики, раннього виявлення захворювань. Доречно забезпечити умови для безперервності медичного та реабілітаційного маршруту ветеранів після їхнього звільнення з військової служби, а також подальший розвиток індивідуальних планів допомоги. Важливими напрямками залишаються доступність реабілітаційних послуг, зокрема в територіальних громадах, розвиток дистанційних та сучасних технологій тощо.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*